የሰ/መ/ቁ.244106

ቀን 05/11/2016 ዓ.ም

ዳኞች፡- ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

እንዳሻው አዳነ

ተሾመ ሽፈራው

ዋዚሞ ዋሲራ

ሡናይት አድነው

አመልካች ፡- አቶ ካሳሁን ቦርሼ - ቀረቡ

ተጠሪዎች ፡-1. የአዲስ ከተማ ክፍለ ከተማ የመሬት ልማትና አስተዳደር ጽ/ቤት

2. አዲስ ከተማ ክፍለ ከተማ ወረዳ 05 ስራ አስፈፃሚ ጽ/ቤት

3.አዲስ ከተማ ክፍለ ከተማ ወረዳ 05 የመሬት ልማትና አስተዳደር ጽ/ቤት

} አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የተያዘው ክርክር በፌደራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የተጀመረው የአሁን አመልካች በተጠሪዎች ላይ ባቀረቡት ክስ ነው፡፡

አመልካች ባቀረቡት ክስ ከእናቴ በውርስ ያገኘሁት በአዲስ ከተማ ክፍለ ከተማ ወረዳ 05 የቤት ቁ.159 የሆነ ቤት ለፈጣን አውቶብስ (ባስ) መንገድ ፕሮጀክት ሥራ እንዲፈርስ ተወስኖ የቤቱን ግምትና ምትክ ቦታ የተሰጠኝ ቢሆንም ፕሮጀክቱ የማይነካውንና ከ1988 ዓ.ም በፊት ከዋናው ቤት በስተደቡብ በኩል በእንጨትና ቆርቆሮ የተሰራ 3*4 ካ/ሜትር የሆነ ቤት በማፍረሳቸው ካሳ እንዲከፈለኝ ብጠይቅም ለመክፈል ፍቃደኛ ስላልሆኑ እንዲከፈለኝ ይወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል፡፡

ተጠሪዎች ለክሱ ባቀረቡት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ በአዋጅ ቁጥር 1161/2011 እንቀጽ 19 እና 20 መሰረት በካሳ ክፍያ ላይ የሚቀርብ ክርክር በቅድሚያ ለአቤቱታ ሰሚ አካል መቅረብ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይምለግንዛቤ እንጂ

ለፍርዮአረጋጋምዓለማአየገለግልም!

ይኖርበታል፤ ከሳሽ ይህን ሳያደርጉ በቀጥታ ክሱ ለፍ/ቤት መቅረቡ ከፍ/ቤቱ ስልጣን ውጪ ነው፤ ከዚህም ሌላ በቤት ቁጥር 159 ላይ ለተሰራው ቤት ሙሉ ክፍያ እንደወሰዱ ከሳሽ አምነዋል፤ ተርፏል በሚሉት ይዞታም ህጋዊ የሆነ መብት ያልተፈጠረበት ባዶ ቦታ ሲሆን ተጨባጭ በሆነ ጉዳይ ላይ ክስ ያቀረቡ ባለመሆኑ ክሱ የክስ ምክንያት የለውም በማለት ተከራክረዋል፡፡

ጉዳዩ በዚህ መልኩ የቀረበለት የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመቃወሚያው ላይ የግራቀኙን ክርክር ከሰማ በኃላ በሰጠው ብይን አመልካች በቤት ቁጥር 159 ላይ ሙሉ ካሳ ከተከፈላቸው በኂላ በዚሁ መሬት ላይ ሌላ የንግድ ሱቅ ከፍተው እየሰሩ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፤ ይህ አዲስ ቤት መብት ያልተፈጠረለት እና ቀደም ብሎ ሙሉ ካሳ የተከፈላቸው መሬት ቁራጭ ላይ የተሰራ በመሆኑ ካሳ በተከፈላቸው መሬት/ንብረት ላይ መብት ፈጥረው ካልሆነ በቀር ካሳ የመጠየቅ መብት የላቸውም፡፡ በመሆኑም አመልካች በይዞታው ላይ መብት እና ጥቅም የሌላቸው በመሆኑ ያቀረቡት ክስ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 231 እና 244 መሰረት ውድቅ ተደርጓል በማለት ብይን ሰጥቷል፡፡

በዚህ ብይን ቅር በመሰኘት ለፌ/ከ/ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ቢሆንም ይግባኙ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 337 መሰረት ተሰርዟል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ነው፡፡

አመልካች መጋቢት 12 ቀን 2015 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ ክርክር የተነሳበት የቤት ቁ.159 ለልማት ሙሉ ለሙሉ የማይወሰድ ሆኖ ሳለ ካሳና ምትክ ቦታ እንደተሰጠ ተደርጎ ከይዞታዬ እንድፈናቀል መደረጉ አግባብነት የሌለውና አዋጅ ቁ.1161/11 እና መመሪያ ቁ.79/2014 ያላገናዘበ ነው፡፡ አሁን ክርክር ለተነሳበት ቤት ተለክቶ የተከፈለኝ ካሳ በሌለበት ሁኔታ ፣ ካሳም ከተሰጠኝ በኂላ የእድሳት ፍቃድ የተሰጠ በመሆኑ እንዲሁም ቤቱ ከ1988 ዓ.ም በፊት የተሰራ በመሆኑ በመመሪያ ቁ.1/2006 መሰረት መብት የተፈጠረለት ቢሆንም የሥር የፌ/የመ/ደ/ፍ/ቤትና የፌ/ከ/ፍ/ቤት ከሚመለከታቸው አካላት በሚቀርብ ማስረጃ እንዲጣራ ጠይቀን ምስክሮችም አቅርበን ሳለ መብት መፈጠር አለመፈጠሩን ባግባቡ ሳያጣሩ የሰጡት ውሳኔ ተሽሮ ቤቱ ላይ መብት የተፈጠረለት መሆን አለመሆኑንና ካሳና ምትክ ሊሰጥ ይገባል ወይስ አይገባም የሚለው በተገቢው መንገድ ተጣርቶ እንዲወሰን ጉዳዩ በመመሪያ እንዲመለስልኝ በማለት ጠይቀዋል፡፡

ቅሬታው ተመርምሮ የሥር ፍ/ቤት የግራ ቀኙን ክርክር እና ማስረጃ ሳይመረምር ከወዲሁ የክሱን መዝገብ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.33(2) እና 231 መሰረት መዝጋቱ በአግባቡ መሆን አለመሆኑን አጣርቶ ለመወሰን ሲባል ያስቀርባል ተብሎ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጥበት ተደርጓል፡፡

ተጠሪዎች በበኩላቸው በሰጡት መልስ ለልማት በከፊል ለሚፈርስ ቤት ምትክ ቦታና ካሳ በመስጠት እንድፈናቀል መደረጉ አግባብ አይደለም የሚለውን መከራከሪያ አመልካች በፌ/የመ/ደ/ፍ/ቤት ዳኝነት ያልተጠየቀበት፣ ውሳኔም ያልተሰጠበት በመሆኑ በሰበር ደረጃ የሚቀርብበት የህግ አግባብ የለም፡፡ ክርክር የተነሳበት የቤት ቁ.159 በልማት ምክንያት ሙሉ ለሙሉ ተነሺ በመሆኑ በሚመለከተው አካል ታምኖበት ካሳና ምትክ ቦታ ተሰጥቷቸው ባለበት ሁኔታ ከመመሪያ ውጪ ከይዞታዬ ተፈናቀልኩ የሚሉበት አግባብ የለም፡፡ አመልካች ፈረሰብኝ የሚሉት ቤት የሚገኘው በውርስ ባገኙት ይዞታ ላይ ሲሆን ለዚህ ይዞታ እና ንብረት ደግሞ ሙሉ ለሙሉ ምትክ ቦታ እና በይዞታው ላይ በህጋዊ መንገድ ለተፈራ ንብረት ካሳ ተከፍሏል፡፡ አመልካች ባለመብት የሆኑት በኑዛዜ መነሻነት ሲሆን በኑዛዜ ያገኙት ቤት በልማቱ ምክንያት የሚፈርሰውን ቤት በመሆኑ ከዚህ ቤት ውጪ መብት የተፈጠረለት ቤትም ሆነ ይዞታ የለም ስለሆነም አመልካች ያቀረቡት አቤቱታ ውድቅ ሆኖ የስር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡ አመልካች በበኩላቸው ተጠሪዎች ያቀረቡትን መልስ በማስተባበልና አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥተዋል፡፡

የክርክሩ አመጣጥ አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም ከግራ ቀኙን ክርክር አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች አንፃር መርምረነዋል፡፡

እንደመረመርነው ተጠሪዎች ለክሱ ካቀረቡት መቃወሚያዎች መካከል የስር ፍርድ ቤት በስልጣን ረገድ የቀረበውን መቃወሚያ አልፎ ክርክር በቀረበበት መሬት/ንብረት ላይ አመልካች መብት ፈጥረው ካልሆነ በቀር ካሳ የመጠየቅ መብት የላቸውም፤ ክሱን ለማቅረብ መብት እና ጥቅም የሌላቸው በመሆኑም ክሱ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ብይን ሰጥቷል፡፡

አመልካች በውርስ ካገኙት ንብረት ፕሮጀክቱ የማይነካውንና ከ1988 ዓ.ም በፊት ከዋናው ቤት በስተደቡብ በኩል በእንጨትና ቆርቆሮ የተሰራ ነው ያሉትን 3*4 ካ/ሜትር የሆነ ቤት መፍረስ መሰረት በማድረግ ካሳ እንዲከፈላቸው መጠየቃቸውን አቤቱታው ያሳያል፡፡ ለዚህ አቤቱታቸው ይደግፋል ያሉትን ማስረጃዎችንም ዘርዝረው አቅርበዋል፡፡ የስር ፍርድ ቤቶች የውሳኔ ግልባጭም ይህን ያሳያል፡፡ በውርሱ ንብረት ሲጠቀሙ የኖሩ ስለመሆኑም ማስረጃ ዘርዝረው ያቀረቡ ሲሆን በተጠሪዎች በኩልም ይህ መሆኑ አላከራከረም፡፡ ስለሆነም አመልካች በመሬቱ (ንብረቱ) ላይ ያላቸውን መብትና ጥቅም በማሳየት ክስ ማቅረባቸውን ከአቤቱታቸው መገንዘብ ይቻላል፡፡ ከዚህ አንጻር ክስ የቀረበበት ጉዳይ ለጉዳዩ አግባብነት ካለው ሕግ እና በክሱ ከተጠቀሰው ፍሬ ነገር አንፃር ተገናዝቦ ከታዬ ክሱን በተጠሪዎች ላይ ለማቅረብ አመልካች መብትና ጥቅም የላቸውም የሚባልበት

የህግ አግባብ አልነበረም፡፡ ስለሆነም አመልካች መብትና ጥቅም ያላቸው መሆኑን አረጋግጠው ክስ ባቀረቡበት ሁኔታ ለጉዳዩ አወሳሰን የማይረዳ ምክንያት ተጠቅሶ መብትና ጥቅም የላቸውም ተብሎ መወሰኑ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 33(2) ይዘትና ትክክለኛ አፈጻፀም መሰረት ያደረገ ባለመሆኑ ተቀባይነት የሚኖረው ሆኖ አላገኘነውም፡፡

ይሁንና ከፍሲል እንደተገለፀው ተጠሪዎች የቀረበውን ክስ በቀጥታ ተቀብሎ ለመወሰን ፍርድ ቤቱ ስልጣን የለውም በማለት ቀዳሚ መቃወሚያ አቅርበዋል፡፡ አመልካችም ቀጥታ አቤቱታቸውን ለፍርድ ቤት ከማቅረባቸው በቀር በህጉ በተዘረጋው ስርዓት መሰረት አቤቱታቸውን ለሚመለከተው አካል አቅርበው የተሰጣቸውን ምላሽ በማስረጃ አስደግፈው ክስ ማቅረባቸውን መዝገቡ አያሳይም፡፡ እንደሚታወቀው ለህዝብ ጥቅም ሲባል የመሬት ይዞታ የሚለቀቅበትንና ለንብረት ካሣ የሚከፈልበትን ሁኔታ ለመወሰን በወጣው አዋጅ ቁጥር 1161/2011 አንቀጽ 19 እና 20 መሰረት በካሳ ክፍያ ላይ የሚቀርብ ክርክር በቅድሚያ ለአቤቱታ ሰሚ አካል መቅረብ ይኖርበታል፤ ይህ የአስተዳደር አካል በሰጠው ውሳኔ ላይ ቅር የተሰኘ ተከራካሪ ወገን በየደረጃው አቤቱታውን እያቀረበ በመጨረሻ ጉዳዩ ለፍርድ ቤት ሊቀርብ እንደሚችል ተደንግጓል፡፡ የተያዘውም ጉዳይ መስተናገድ የነበረበት በተጠቀሰው መልኩ በህጉ በተዘረጋው ስርዓት ነው፡፡ በዚህ ረገድ ተጠሪዎች ጉዳዩ በቀጥታ ለፍርድ ቤት የሚቀርብ ስላለመሆኑ ግልፅ ክርክር ያቀረቡ ሲሆን የስር ፍርድ ቤቶች በህጉ የተዘረጋውን ስርዓት እና የተጠሪዎችን ክርክር በማለፍ ሌላውን መቃወሚያ መርምረው አመልካች መብትና ጥቅም የላቸውም የሚል ብይን ሰጥተዋል፡፡

የሥልጣን ክርክሩ ታልፎ ሌላው መቃወሚያ ተመርምሮ የተሰጠው ብይን በህጉ አተገባበር ረገድ መሠረታዊ ስህተት ያለበት በመሆኑ የሚነቀፍ ነው፡፡ ይሁንና ክሱ በቀጥታ ለፍርድ ቤት መቅረቡ በህግ የተዘረጋውን ስርዓት መሰረት ያደረገ ባለመሆኑ አመልካች ያቀረቡትን ክስ ውድቅ በማድረግ የተደረሰበት መደምደሚያ በውጤት ደረጃ የሚነቀፍ ሆኖ አላገኘነውም፡፡ ስለሆነም ተከታዩን ወስነናል፡፡

<u>**ው ሣ ኔ**</u>

1. የፌዴራሉ መ/ደ/ፍ/ቤት በኮ/መ/ቁ 102889 ጥር 5 ቀን 2015 ዓ.ም ፤ እንዲሁም የፌዴራሉ ከ/ፍ/ቤት በኮ/መ/ቁ 300300 የካቲት 24 ቀን 2015 ዓ.ም ያሳለፉት ብይን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348/1/ መሠረት በውጤቱ ፀንቷል፡፡

2. በካሣ ጥያቄው ላይ በቀጥታ ለመደበኛ ፍ/ቤቶች ክስ ማቅረቡ ለህዝብ ጥቅም ሲባል የመሬት ይዞታ የሚለቀቅበትንና ለንብረት ካሣ የሚከፈልበትን ሁኔታ ለመወሰን በወጣው አዋጅ ቁጥር አዋጅ ቁጥር 1161/2011 የተዘረጋውን ስርዓት የተከተለ አይደለም ብለናል፡፡

3. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሣራ ግራቀኙ ይቻቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ፅ/ወ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይምለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸምዓለማአ የገለግልም!